

Zmodyfikowane uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Jak je przeprowadzić?

Marzena Kos-Sroka
radca prawny

Bartosz Sierakowski
radca prawny,
partner

Mateusz Waberski
adwokat

**Zimmerman
Sierakowski
i Partnerzy
Kancelaria
Radców
Prawnych
i Adwokatów**

Od 1 grudnia podmioty, które chcą wejść na ścieżkę restrukturyzacji, mogą skorzystać z postępowania o zatwierdzenie układu w wersji 2.o. To nowa, zmodyfikowana wersja postępowania o zatwierdzenie układu – jednego z czterech postępowań zmierzających do uzdrowienia firmy pogrążonej w tarapatach, jakie przewiduje ustawa z 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1588; ost.zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 2140). Jednocześnie wersja postępowania o zatwierdzenie układu 2.o ma zastąpić cieszące się w ostatnim okresie wielką popularnością uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne.

Jak to było

Przypomnijmy krótko historię zmian. Otóż zanim zapowiedziano postępowanie o zatwierdzenie układu w wersji po liftingu, w statystykach restrukturyzacji w Polsce królowało uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne, wprowadzone w czerwcu 2020 r. w ramach tzw. tarczy 4.o (czyli ustawy z 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19; t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1072; ost.zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 1535). Postępowanie to miało być odpowiedzią na sytuację gospodarczą wywołaną przez pandemię COVID-19. Z jednej bowiem strony na początku pandemii wprowadzono zawieszenie obowiązku składania wniosków o ogłoszenie upadłości, aby zapobiec fali bankructw przedsiębiorców, a z drugiej – nie dano tym przedsiębiorcom żadnego prostego, taniego i efektywnego narzędzia pozwalającego na przezwycięzenie problemów z płynnością i narosłymi w okresie spowolnienia gospodarczego długami. Lukę tę miało wypełnić właśnie uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne i – sądząc po praktycznym zainteresowaniu tą formą restrukturyzacji – było strzałem w dziesiątkę. Od wprowadzenia tego postępowania do końca 2020 r. otwarto 400 takich postępowań, a już w samym I kw. 2021 r. było ich aż 354 (dla porównania: w tym samym okresie otwarto siedem postępowań sanacyjnych, pięć postępowań układowych oraz 32 przyspieszone postępowania układowe). Ta popularność nadal się utrzymuje. Również z najnowszych analiz Centralnego Ośrodka Informacji Gospodarczej wynika, że uproszczone postępowanie o zatwierdzenie układu stało się najchętniej wybraną formą restrukturyzacji – od początku 2021 r. do końca września tego typu postępowania stanowiły 87,21 proc. wszystkich postępowań (wszczęto ich 1241 na 1421 wszystkich postępowań).

Dodajmy, że wprowadzenie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego dało równocześnie szansę na przetestowanie pewnych rozwiązań, których wprowadzenia wymagała dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 2019/1023 z 20 czerwca 2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniająca dyrektywę (UE) 2017/1132 (Dz.Urz. UE z 2019 r. L 172, s. 18). Postępowanie o zatwierdzenie układu 2.o stanowi przejaw implementacji wymogów wspomnianej dyrektywy.

Warto też wskazać, że w związku z nowelizacją, która weszła w życie 1 grudnia 2021 r., uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne z pobocznej ustawy przeniesione zostało tam, gdzie jego miejsce, czyli do prawa restrukturyzacyjnego. Co istotne,

Ramka 1

Przebieg krok po kroku

Postępowanie o zatwierdzenie układu w wersji obowiązującej od 1 grudnia 2021 r. ma być uproszczoną wersją restrukturyzacji. Jego przebieg można podzielić na kilka etapów (kroków).

► **Krok 1. Zawarcie umowy z doradcą restrukturyzacyjnym.** Procedura zaczyna się od zawarcia umowy między dłużnikiem a doradcą restrukturyzacyjnym o sprawowanie nadzoru nad przebiegiem postępowania. Na jej podstawie doradca obejmuje funkcję nadzorcy układu i na bieżąco kontroluje przebieg postępowania oraz zgodność z prawem działań podejmowanych przez dłużnika, wspierając go jednocześnie swoją fachową wiedzą na kolejnych etapach procedury.

► **Krok 2. Sporządzenie spisu wierzytelności, spisu wierzytelności spornych oraz wstępnego planu restrukturyzacyjnego.** Dla dokonania obwieszczenia o dniu układowym konieczne jest przygotowanie pakietu trzech dokumentów, które stanowią źródło informacji o zobowiązaniach dłużnika i planie naprawy jego przedsiębiorstwa.

► **Krok 3. Dokonanie obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego.** To jeden z kluczowych momentów postępowania o zatwierdzenie układu. Od tej chwili zaczynają działać instrumenty ochrony dłużnika. Przy tym dodać należy, że postępowanie może toczyć się także bez dokonania obwieszczenia, jednak dłużnik w takim wypadku nie zyskuje tarczy ochronnej, choć może zbierać głosy w sprawie układu.

► **Krok 4. Głosowanie wierzycieli – decyzja w sprawie układu.** Decyzja wierzycieli dotycząca układu to istota każdego postępowania restrukturyzacyjnego. To tutaj wierzyciele decydują, czy np. wyrażają zgodę na rozłożenie spłaty swoich wierzytelności na raty, zrzeczenie się odsetek, a nawet części wierzytelności głównej. Jeżeli wierzyciele nie wyrażą zgody na układ, to cała restrukturyzacja zakończy się niepowodzeniem, a w konsekwencji może się okazać, że dłużnik będzie musiał wystąpić z wnioskiem o ogłoszenie swojej upadłości.

► **Krok 5. Stwierdzenie przyjęcia układu.** Czynność ta potwierdza, że odpowiednia większość osobowa i kapitałowa wierzycieli zagłosowała za przyjęciem układu.

► **Krok 6. Zatwierdzenie układu przez sąd.** Po stwierdzeniu przyjęcia układu dłużnik występuje z wnioskiem o jego zatwierdzenie do sądu. Sąd bada, czy nie zachodzą przesłanki odmowy zatwierdzenia układu, i jeżeli ich nie zidentyfikuje, to zatwierdza układ postanowieniem.

► **Krok 7. Wykonanie układu przez dłużnika.** Ostatnim etapem jest wykonanie układu przez dłużnika.

zagości tam na stałe, gdyż uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne od początku było instytucją o charakterze czasowym – początkowo skorzystanie z tej formy restrukturyzacji miało być możliwe do 30 czerwca 2021 r., a następnie okres ten przedłużono do końca listopada tego roku.

Na czym polega ułatwienie

Dla pełni obrazu przypomnijmy, jakie mechanizmy ma do dyspozycji firma, która znajduje się w tarapatach, a pragnie wejść na ścieżkę uzdrowienia. W polskim prawie restrukturyzacyjnym funkcjonują cztery rodzaje postępowań restrukturyzacyjnych:

- postępowanie o zatwierdzenie układu,
- przyspieszone postępowanie układowe,
- postępowanie układowe,
- postępowanie sanacyjne.

Główna różnica pomiędzy nimi polega na tym, że pierwsze odbywa się w zasadzie w całości poza sądem, natomiast w przypadku pozostałych dla otwarcia postępowania konieczne jest uzyskanie przychylnych decyzji sądu. W poradniku mowa będzie właśnie o tej zasadniczo pozasądowej procedurze restrukturyzacyjnej, a więc o postępowaniu o zatwierdzenie układu w wersji po nowelizacji, która weszła w życie 1 grudnia 2021 r. Dla lepszego zrozumienia tej różnicy można w uproszczeniu powiedzieć, że każde postępowanie restrukturyzacyjne zmierza do zawarcia układu z wierzycielami,

który przewiduje warunki spłaty przysługujących im od dłużnika należności. Są jednak różne drogi dotarcia do tego celu – w przypadku postępowania o zatwierdzenie układu w e-sądzie składa się wniosek o zatwierdzenie układu, który został już przez wierzycieli przyjęty w trakcie tego postępowania. Natomiast w pozostałych postępowaniach najpierw należy złożyć do e-sądu wniosek o otwarcie postępowania, gdzie po jego pozytywnym rozpatrzeniu będzie dopiero można przystąpić do procedury głosowania nad przyjęciem układu.

Po zmianach postępowanie o zatwierdzenie układu występuje w dwóch postaciach: klasycznej oraz tej zbliżonej do „covidowego” uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego. Postępowanie to w obu swoich odmianach rozpoczyna się tak samo, jednak o tym, czy przeistoczy się w tzw. uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne, decydować będzie dokonanie obwieszczenia o wyznaczeniu dnia układowego. Jeśli takie obwieszczenie nie zostanie dokonane, to postępowanie będzie klasycznym postępowaniem o zatwierdzenie układu, bez zagwarantowania dłużnikowi daleko idącej ochrony przed wierzycielami.

Pożegnanie z papierem, teraz wszystko w KRZ

Postępowanie o zatwierdzenie układu 2.o, jak każde postępowanie restrukturyzacyjne, ma być

od 1 grudnia 2021 r. prowadzone wyłącznie w systemie teleinformatycznym Krajowego Rejestru Zadłużonych (KRZ). To nowy system uruchomiony przez resort sprawiedliwości, dzięki któremu, mówiąc w uproszczeniu, procesy restrukturyzacji i upadłości będą mogły być przeprowadzane online, w sposób bardziej przejrzysty. Od 1 grudnia znikają całkowicie tradycyjne akta papierowe, a ich miejsce zajmą prowadzone przez nadzorcę akta elektroniczne. To właśnie do akt elektronicznych trafiają główne dokumenty postępowania, o których będzie mowa w niniejszy poradniku, w tym wstępny plan restrukturyzacyjny, spisy wierzytelności, sprawozdanie nadzorcy układu czy w końcu sam wniosek o zatwierdzenie układu. Poprzez system teleinformatyczny KRZ możliwe będzie nie tylko składanie pism procesowych, lecz także przeprowadzenie – kluczowej dla całego postępowania – procedury głosowania nad układem. Dlatego ważne jest, by każdy dłużnik lub wierzyciel, poczynając od 1 grudnia 2021 r., posiadał konto w KRZ. Brak konta uniemożliwi dokonanie jakiegokolwiek czynności w sprawie, w tym zarówno wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego przez dłużnika, jak i aktywne działanie w toku takiego postępowania przez wierzyciela. Kończy więc się era tradycyjnych postępowań sądowych, czas wejść w świat wirtualny, także w dziedzinie restrukturyzacji.

Wybór nadzorcy i przygotowanie dokumentów

Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne zarówno w formie poprzednio obowiązującej, jak i obecnej jest postępowaniem o zatwierdzenie układu. Oznacza to zatem, że rozpoczyna się właściwie tak samo jak postępowanie w podstawowej wersji.

Kluczowym punktem inicjującym jest zawarcie umowy o sprawowanie nadzoru nad przebiegiem postępowania z osobą posiadającą licencję doradcy restrukturyzacyjnego. Mimo że na tym etapie postępowania nie angażuje się jeszcze sądu, to jednak przebieg postępowania nie jest zupełnie dowolny i wymaga fachowego wsparcia właśnie w postaci doradcy restrukturyzacyjnego.

Rola doradcy

Jaka jest rola tego podmiotu? Generalnie zadaniem doradcy restrukturyzacyjnego jest:

- wsparcie dłużnika w toku postępowania,
- czuwanie nad przebiegiem procesu restrukturyzacji oraz
- komunikowanie wierzycielom informacji potrzebnych dla podjęcia przez nich decyzji w przedmiocie głosowania nad układem.

Ponadto na koniec postępowania nadzorca układu sporządza bardzo szczegółowe i rozbudowane sprawozdanie, które stanowi załącznik do wniosku dłużnika o zatwierdzenie układu.

Roli nadzorcy układu nie sposób przecenić – z jednej strony stanowi on merytoryczne wsparcie dla dłużnika, a z drugiej jest buforem komunikacyjnym w kontaktach z często sfrustrowanymi wierzycielami. Wiedza, doświadczenie i pozycja nadzorcy układu gwarantują wierzycielom transparentność całej procedury. Dzięki temu są oni w stanie podjąć racjonalną decyzję, czy w ramach głosowania nad układem zdecydować się wesprzeć dłużnika swoim głosem.

Jak wybrać

Z uwagi na istotną rolę, jaką odgrywa nadzorca układu w postępowaniu, wyboru doradcy restrukturyzacyjnego gotowego do pełnienia tej funkcji zdecydowanie nie należy dokonywać w pośpiechu. Na rynku działa wielu doradców restrukturyzacyjnych, a więc dłużnik może wybrać tego, z którym w jego ocenie najlepiej będzie mu się współpracowało. Nie mniej istotne od dobrej komunikacji jest też doświadczenie doradcy restrukturyzacyjnego. Warto zatem wcześniej w internecie sprawdzić, z jakimi postępowaniami dany doradca restrukturyzacyjny miał już do czynienia. Warto też wiedzieć, że do roli nadzorcy układu nie trzeba koniecznie wybrać osoby fizycznej, gdyż zgodnie z przepisami funkcję tę może również pełnić spółka, której odpowiedni wspólnicy bądź członkowie zarządu reprezentujący spółkę posiadają licencję doradcy restrukturyzacyjnego (art. 24 ust. 1 prawa restrukturyzacyjnego). Tego typu spółek na polskim rynku jest już całkiem sporo.

⇒ Czy umowę na sprawowanie nadzoru nad przebiegiem postępowania można zawrzeć z każdym doradcą restrukturyzacyjnym?

Z pewnością każdy, kto poszuka nieco informacji na temat doradców restrukturyzacyjnych, zauważy, że w kręgu osób z tego typu uprawnień

mi występują pewne różnice. Wśród doradców są bowiem np. tacy, którzy mają tytuł kwalifikowanego doradcy restrukturyzacyjnego. Tytuł ten jest formalnym potwierdzeniem przeprowadzenia wymaganej przez ustawę liczby postępowań restrukturyzacyjnych lub upadłościowych i legitymuje takiego doradcę do pełnienia funkcji w szczególnego rodzaju postępowaniach. W tych typach postępowań, gdzie doradce wyznacza sąd, tytuł kwalifikowanego doradcy restrukturyzacyjnego wymagany jest m.in. w przypadku przedsiębiorcy, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:

- a) zatrudniał średniorocznie 250 lub więcej pracowników, lub
- b) osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych przekraczający równowartość w złotych 50 mln euro, lub
- c) osiągnął sumy aktywów bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat, które przekroczyły równowartość w złotych 43 mln euro.

Czy przedsiębiorca, który chce skorzystać z uproszczonej restrukturyzacji i przy tym spełnia podane kryteria, również powinien poszukiwać doradcy z tytułem kwalifikowanym? Przepisy nie przewidują wprost takiego wymogu, jednak należy uznać, że odpowiedź na to pytanie powinna być twierdząca. Nawet jeśli takiego wymogu nie ma, to korzystniej jest oddać postępowanie restrukturyzacyjne w ręce osoby mającej predyspozycje do pełnienia tej funkcji w postępowaniach restrukturyzacyjnych o większych rozmiarach. Listę kwalifikowanych doradców restrukturyzacyjnych można znaleźć w wyszukiwarce na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości.

Zadania

Jeśli umowa z doradcą restrukturyzacyjnym została zawarta i tenże rozpoczął pełnienie swojej funkcji, to dłużnik ustala tzw. dzień układowy. Jest to data kluczowa dla restrukturyzacji zobowiązań dłużnika, będzie ona bowiem decydowała o tym, jakie zobowiązania zostaną objęte układem, a jakie nie. I tak:

- **zobowiązania powstałe przed dniem układowym** – będą zobowiązaniami objętymi układem, a ich zaspokojenie będzie następowało na podstawie warunków przyjętego układu,
- **zobowiązania powstałe w dniu układowym i później** – nie będą układem objęte.

W tym momencie pojawia się możliwość skorzystania z uproszczonej restrukturyzacji 2.0 – nadzorca może bowiem dokonać obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. Jeśli takie obwieszczenie nie zostanie dokonane, to postępowanie będzie klasycznym postępowaniem o zatwierdzenie układu bez ochrony, jaką zapewnia uproszczona restrukturyzacja (o czym szczegółowo będzie mowa w dalszej części publikacji). Zanim jednak obwieszczenie takie zostanie dokonane, muszą zostać jeszcze spełnione dodatkowe warunki. Zgodnie z przepisami może ono zostać dokonane dopiero po sporządzeniu spisu wierzytelności, spisu wierzytelności spornych oraz wstępnego planu restrukturyzacyjnego. Są to dokumenty kluczowe dla całego postępowania.

► **Spis wierzytelności** wskazuje na nieuregulowane zobowiązania dłużnika, które podlegać będą restrukturyzacji w ramach układu i określać będą krąg wierzycieli głosujących nad układem.

► **Spis wierzytelności spornych** to te wierzytelności, których uregulowania domagają się jego kontrahenci, natomiast dłużnik je kwestionuje (np. w ramach toczącego się postępowania sądowego). Wbrew pozorom spis ten ma istotne znaczenie, gdyż pozwala ocenić, czy postępowanie może w ogóle się toczyć. Postępowanie o zatwierdzenie układu może być prowadzone, jeżeli suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem nie przekracza 15 proc. sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem.

► **Wstępny plan restrukturyzacyjny** to kolejny dokument, który musi zostać sporządzony przed dokonaniem ogłoszenia. Wyjaśnia on przyczyny trudnej sytuacji ekonomicznej dłużnika oraz stanowi zarys rozwiązań, które mają doprowadzić do restrukturyzacji zobowiązań. Na dalszym etapie postępowania sporządzany jest właściwy plan restrukturyzacyjny, który stanowi już znacznie bardziej rozbudowany dokument.

⇒ Kto powinien przygotować spisy wierzytelności oraz wstępny plan restrukturyzacyjny?

Zestawiając brzmienie obecnych przepisów z funkcjonującym wcześniej uproszczonym postępowaniem restrukturyzacyjnym, można nabrać wątpliwości, czy ten zestaw dokumentów musi zostać przygotowany przez dłużnika czy też przez nadzorcę układu. W ramach wcześniejszej funkcjonującego postępowania dokumenty te sporządzał dłużnik (wynikało to wprost z przepisu), jednak obecnie, jeśli weźmie się pod uwagę obowiązki nadzorcy układu, który w postępowaniu o zatwierdzenie układu sporządza spisy wierzytelności oraz plan restrukturyzacyjny, można nabrać co do tego wątpliwości. Jednak należy uznać, że w tym zakresie nic się nie zmieniło. Nadzorca układu nie przygotowuje wstępnego planu restrukturyzacyjnego (jest to zawsze dokument pochodzący od dłużnika), jednak dokument ten znajduje się w grupie wymaganych do dokonania obwieszczenia.

Dłużnik, aby zainicjować możliwość dokonania obwieszczenia, powinien zatem przedłożyć nadzorcy układu spisy wierzytelności oraz wstępny plan restrukturyzacyjny, a na dalszym etapie postępowania dokumenty te zostaną ewentualnie zaktualizowane przez nadzorcę układu. Natomiast właściwy plan restrukturyzacyjny nadzorca przygotowuje wspólnie z dłużnikiem.

Warto też krótko skomentować kwestie praktyczne związane z planem restrukturyzacyjnym. Jest to dokument o charakterze ekonomicznym i – aby przygotować go należycie – warto skorzystać z fachowego wsparcia. Ekonomista zaangażowany do przygotowania wstępnego planu restrukturyzacyjnego może wspomóc nadzorcę w przygotowaniu odpowiedniego planu, co na pewno pozwoli skrócić czas opracowania takiego dokumentu.

JAK PRZYGOTOWAĆ OBWIESZCZENIE O USTALENIU DNIA UKŁADOWEGO

Obwieszczenie po 1 grudnia 2021 r. dokonywane będzie w Krajowym Rejestrze Zadłużonych będącym, w uproszczeniu, systemem teleinformatycznym do obsługi postępowań restrukturyzacyjnych oraz źródłem powszechnie dostępnej informacji na temat dłużników niewypłacalnych i zagrożonych niewypłacalnością, w tym dotyczących ich obwieszczeń.

Co w treści

W obwieszczeniu podawane będą podstawowe dane na temat dłużnika, tj. imię i nazwisko dłużnika albo jego nazwa, numer PESEL albo Krajowego Rejestru Sądowego, miejsce zamieszkania, adres, siedziba, a w przypadku spółek także imiona i nazwiska reprezentantów, w spółkach osobowych zaś – wspólników odpowiadających za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem. Znajduje się w nim również informacja o głównym ośrodku podstawowej działalności dłużnika, co oznacza miejsce, w którym dłużnik zarządza swoją działalnością, jak również informację o niestwierdzeniu przeszkód do dokonania obwieszczenia i informację o możliwości złożenia wniosku o uchylenie skutków obwieszczenia.

Ograniczenie: raz na 10 lat

Niestety nie w każdej sytuacji dokonanie obwieszczenia o wyznaczeniu dnia układowego będzie możliwe. Nadzorca odmówi dokonania obwieszczenia, jeżeli w ciągu ostatnich 10 lat obwieszczenie takie zostało już dokonane albo prowadzono wobec dłużnika inne postępowanie restrukturyzacyjne, które zostało umorzone (chyba że do umorzenia doszło za zgodą szczególnego organu powoływanego w takich postępowaniach, jakim jest rada wierzycieli). Na szczęście dla dłużnika, jeśli czuje on, że odmowy dokonania obwieszczenia dokonano niesłusznie, może złożyć skargę do sądu restrukturyzacyjnego. Jeśli tego nie zrobi albo skarga nie zostanie uwzględniona, to postępowanie będzie toczyło się dalej jako „zwykłe” postępowanie o zatwierdzenie układu.

Jak wyznaczyć właściwy dzień

Na chwilę należy się także zatrzymać przy zagadnieniu wyznaczenia dnia układowego. Jak już wyżej wspomniano, data ta dzieli wierzytelności na te, które powstały przed tym dniem, a w związku z tym stanowią będą wierzytelności objęte układem i podlegające restrukturyzacji, oraz wierzytelności powstałe w tym dniu i później, które muszą być na bieżąco obsługiwane. Zgodnie z przepisami dzień układowy może przypadać nie wcześniej niż trzy miesiące i nie później niż dzień przed dniem złożenia wniosku o zatwierdzenie układu. Słowem, od wyznaczenia dnia układowego do dnia złożenia wniosku o zatwierdzenie układu może upłynąć najwyżej trzy miesiące. Jeśli jednak spojrzymy na skutki ochronne, jakie wiążą się z dokonaniem obwieszczenia o wyznaczeniu dnia układowego, to zauważymy, że wygasają one z mocy prawa w terminie czterech miesięcy od dnia dokonania obwieszczenia, jeżeli w tym czasie do sądu nie trafi wniosek o zatwierdzenie układu. Widać tu zatem pewną nieścisłość. W uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym prowadzonym na podstawie tarczy 4.0 nie było wątpliwości, że postępowanie to trwało właśnie cztery miesiące od dnia dokonania obwieszczenia o otwarciu postępowania. Obecnie jednak, z uwagi na brak określenia, jaka jest relacja między tymi przepisami, tj. pomiędzy czasem trwania postępowania a czasem działania skutków, które wiążą się z dokonaniem obwieszczenia, należy uznać, że postępowanie to może trwać najwyżej trzy miesiące od daty dnia układowego, a skutki, jakie wiążą się z obwieszczeniem o tym dniu, mogą trwać o miesiąc dłużej. Aby wykorzystać w pełni benefity, jakie wiążą się z możliwością obwieszczenia o dniu układowym, praktyka pójdzie pewnie na tę stronę, że dzień układowy wyznaczany będzie na miesiąc przed dniem dokonania obwieszczenia o tym dniu – wtedy skutki ochronne będą trwały przez okres czterech miesięcy, a jednocześnie dłużnik zdąży złożyć wniosek o zatwierdzenie układu w terminie trzech miesięcy od daty dnia układowego.

⇒ Czy skutki obwieszczenia o dniu układowym moż-na uchylić?

Dłużnik, który skorzysta z możliwości dokonania obwieszczenia o dniu układowym, powinien mieć w pamięci, że zarówno dobrodziejstwa, jak i ograniczenia wiążące się z tym faktem nie są przyznane bezwarunkowo. Zarówno w ramach poprzednio funkcjonującej uproszczonej restrukturyzacji, jak i obecnie istnieje możliwość uchylenia skutków obwieszczenia. Sąd może tego dokonać na wniosek wierzyciela, nadzorca układu bądź nawet samego dłużnika, a podstawą do uwzględnienia wniosku o uchylenie przez sąd jest stwierdzenie, że skutki dokonania obwieszczenia prowadzą do pokrzywdzenia wierzycieli, ujawnienie okoliczności, które w ogóle nie pozwalają na dokonanie obwieszczenia (a zatem w sytuacji, gdy w ciągu ostatnich 10 lat dłużnik prowadził postępowanie o zatwierdzenie układu, w którym dokonano obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, albo w ciągu ostatnich 10 lat umorzono postępowanie restrukturyzacyjne prowadzone wobec dłużnika, z wyjątkiem sytuacji, gdy umorzenie postępowania restrukturyzacyjnego nastąpiło za zgodą rady wierzycieli). Przesłanka pokrzywdzenia wierzycieli na skutek dokonania obwieszczenia stanowi oczywiście katalog otwarty – w grę mogą wchodzić sytuacje, w których dłużnik ewidentnie nie ma szans na przeprowadzenie skutecznej restrukturyzacji i otwiera kolejne postępowanie restrukturyzacyjne, podczas gdy poprzednie zakończyły się fiaskiem. Do pomyślenia jest też sytuacja, kiedy obwieszczenie o dniu układowym zostało dokonane tylko po to, aby zawiesić zaawansowane już postępowanie egzekucyjne prowadzone w stosunku do dłużnika. Można też wyobrazić sobie sytuacje, kiedy to dłużnik nie reguluje bieżących zobowiązań nieobjętych układem, a wierzyciele nie mogą wszcząć przeciwko niemu egzekucji z uwagi na bardzo szeroko określony zakaz jej prowadzenia. Przed wydaniem postanowienia sąd może przesłuchać dłużnika, wierzyciela lub nadzorcę układu i warto, aby z tej możliwości skorzystać. W praktyce funkcjonującej do niedawna uproszczonej restrukturyzacji można było spotkać się z przypadkami, gdy sąd uchylał skutki obwieszczenia bez skorzystania z możliwości wysłuchania dłużnika lub nadzorca układu na skutek wniosku złożonego przez podmiot skonfliktowany z dłużnikiem, który określał się jako wierzyciel, mimo że w rzeczywistości nim nie był. Takie działanie sądu tłumaczyć może jedynie fakt, że uproszczone postępowanie trwało stosunkowo krótko (cztery miesiące), a zatem rozpatrzenie wniosku o uchylenie skutków obwieszczenia przy wysłuchaniu dłużnika i nadzorca układu mogłoby nastąpić już na końcowym etapie postępowania, co z kolei mogłoby już być dla wierzyciela bezprzedmiotowe. W przypadku uproszczonej restrukturyzacji minusem uchylenia skutków obwieszczenia dla dłużnika był fakt, że na takie postanowienie nie przysługiwało zażalenie. Dłużnik mógł zatem zostać pozbawiony skutków obwieszczenia będących dla niego niezbędnym elementem prowadzonej restrukturyzacji w zasadzie z dnia na dzień i to bez możliwości zajęcia stanowiska. Na szczęście w obecnym postępowaniu o zatwierdzenie układu ustawodawca przewidział możliwość złożenia zażalenia na postanowienie w przedmiocie uchylenia skutków obwieszczenia.

⇒ Czy jeśli dojdzie do prawomocnego uchylenia skutków obwieszczenia o dniu układowym, oznacza to, że postępowanie ulega zakończeniu?

Zdecydowanie nie. W takiej sytuacji uchylane są tylko skutki obwieszczenia o dniu układowym, co nie niweczy całego postępowania. Wierzyciele będą mogli zatem prowadzić egzekucje przeciwko dłużnikowi, wypowiadać umowy, a dłużnik nie będzie musiał uzyskiwać zgody nadzorca układu na czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu. Postępowanie będzie toczyło się zatem dalej jako „zwykłe” postępowanie o zatwierdzenie układu, choć w praktyce dla dłużnika utrata skutków ochronnych związanych z dokonaniem obwieszczenia może oznaczać pozbawienie sensu dalszego prowadzenia restrukturyzacji w tej formie.

Jak przygotować propozycje układowe

Proponowane przez dłużnika ustępstwa ze strony wierzycieli, obrazujące poziom zaspokojenia adekwatny do możliwości finansowych dłużnika, to propozycje układowe. Jest to odrębny dokument przygotowany przez nadzorcę układu wspólnie z dłużnikiem.

Sposobów restrukturyzacji zadłużenia, jakie można proponować w ramach układu z wierzycielami, jest wiele. Ustawodawca wymienia kilka przykładowych, ale nie jest to katalog zamknięty. W ustawie przewidziano następujące rodzaje zaspokojenia:

- odroczenie terminu wykonania,
- rozłożenie spłaty na raty,
- zmniejszenie wysokości, konwersja wierzytelności na udziały lub akcje,
- zmiana, zamiana lub uchylenie prawa zabezpieczającego określoną wierzytelność.

Wskazane sposoby można ze sobą łączyć, a zatem propozycje nie muszą ograniczać się do wyboru jednego z wymienionych powyżej wariantów. W praktyce propozycje układowe łączą w sobie różne sposoby restrukturyzacji w zależności od struktury zadłużenia i sytuacji dłużnika.

Co istotne, propozycje układowe muszą zostać sporządzone w sposób czytelny i przejrzysty, a przede wszystkim niebudzący wątpliwości. W przypadku redukcji należy np. dokładnie wskazać jej poziom, precyzując do jakiej wierzytelności się ona odnosi (wierzytelność główna czy również odsetek i wierzytelności ubocznych). [wzór 1]

Ograniczenia

Dłużnik w propozycjach układowych jest ograniczony jedynie w stosunku do zobowiązań z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych, z tytułu składek na własne ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenia zdrowotne dłużnika oraz innych zobowiązań dłużnika wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Co do wspomnianych wierzytelności propozycje układowe mogą jedynie obejmować rozłożenie na raty lub odroczenie terminu płatności. Oznacza to, że niezgodne z prawem będą propozycje układowe przewidujące redukcję wspomnianych wierzytelności. [wzór 2]

Konwersja na udziały lub akcje

Atrakcyjna, głównie z punktu widzenia dłużnika, jest restrukturyzacja zobowiązań poprzez konwersję wierzytelności na udziały bądź akcje. W ramach tak przyjętego układu następuje podwyższenie kapitału zakładowego spółki poprzez objęcie udziałów lub akcji przez wierzycieli układowych. Dla dłużnika, który nie posiada wystarczających środków na spłatę wszystkich swoich wierzycieli, jest to rozwiązanie optymalne, pod warunkiem że układ zostanie przyjęty i zatwierdzony. W takiej sytuacji układ niejako zastępuje wszystkie formalności związane z podwyższeniem kapitału, których należy dokonać przed sądem rejestrowym (o ile propozycje układowe zawierają szczegółowe informacje z tym związane). [wzór 3]

Hipoteka – co się zmieniło

Co ważne, dotychczas wierzyciele dysponujący wierzytelnościami zabezpieczonymi hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską byli objęci układem tylko w zakresie wierzytelności nieznajdujących pokrycia w wartości przedmiotu zabezpieczenia. Jeśli np. wierzyciel miał wierzytelność w kwocie 1 mln zł zabezpieczoną na nieruchomości o wartości 800 000,00 zł, to w takiej sytuacji w zakresie kwoty 200 000,00 zł wierzyciel ten był objęty układem z mocy prawa, a w zakresie 800 000,00 zł nie był, ale mógł wyrazić zgodę na objęcie. Od 1 grudnia 2021 r. sytuacja znacznie się zmieni, ponieważ wierzyciel rzeczowy może zostać objęty układem bez wyrażania na to zgody. Zatem gdy propozycje układowe wobec wspomnianego wierzyciela przewidują pełne zaspokojenie jego wierzytelności (wierzytelność główna wraz z należnościami ubocznymi) bądź przewidują zaspokojenie tegoż wierzyciela w stopniu nie niższym od tego, jakiego może się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zabezpieczenia, w terminie określonym w układzie, to jego wierzytelność jest objęta układem bez konieczności wyrażania przez tego wierzyciela zgody. Innymi słowy: dłużnik chcąc objąć układem ww. wierzyciela, może zaproponować mu odroczenie płatności w ratach, jednakże w odniesieniu do 100 proc. wierzytelności bądź w zakresie procentowym (lub wyższym) odpowiadającym wartości przedmiotu zabezpieczenia. W przeciwnym wypadku wierzyciel taki musi wyrazić zgodę, aby zostać objęty układem.

W jaki sposób przebiega głosowanie nad układem

Zadłużony przedsiębiorca ma do wyboru dwa sposoby głosowania nad układem: zbieranie głosów i zgromadzenie wierzycieli.

Głosowanie nad układem w postępowaniu o zatwierdzenie układu może przebiegać na jeden z dwóch sposobów. Pierwszy sposób polega na tym, że to nadzorca układu będzie pozyskiwał stanowisko wierzycieli w trybie zbierania głosów. Innymi słowy, to nadzorca układu będzie podejmował niezbędne czynności i starania, aby zebrać jak największą liczbę głosów. Drugim sposobem jest wyznaczenie terminu zgromadzenia wierzycieli, na które mogą oni się stawić i zagłosować ustnie bądź pisemnie.

SPOSÓB 1: ZBIERANIE GŁOSÓW

Co do zasady wierzyciele będą oddawali głosy poprzez nowy system teleinformatyczny, który uruchomiony został 1 grudnia 2021 r. Zanim to jednak nastąpi, nadzorca układu poinformuje o sposobie głosowania za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe i pouczy o sposobie uwierzytelnienia się i wypełnienia karty. Jeśli wierzyciel rejestruje się w systemie teleinformatycznym, to stosowną informację o sposobie głosowania znajdzie w systemie. Wierzyciele niezarejestrowani nie muszą się martwić – do nich nadzorca układu skieruje tradycyjną korespondencję drogą pocztową.

Czego wierzyciel dowie się z karty do głosowania

Niezależnie od sposobu doręczenia dokumentów wierzycielowi zostanie doręczona karta do głosowania. Dla

WZÓR 1

Fragment propozycji układowych dla wierzycieli

Grupa I:

- 1) spłata 30 proc. wierzytelności głównej;
- 2) umorzenie 70 proc. wierzytelności głównej;
- 3) umorzenie w całości następujących wierzytelności:
 - a) odsetek od wierzytelności głównej naliczonych do dnia poprzedzającego dzień układowy,
 - b) odsetek naliczonych od dnia układowego włącznie,
 - c) wszystkich innych kosztów ubocznych, w tym kosztów związanych z dochodzeniem wierzytelności;
- 4) płatność nastąpi w 30 (trzydziestu) równych ratach, płatnych co 3 miesiące, do ostatniego dnia roboczego miesiąca kalendarzowego przypadającego na koniec każdego trzymiesięcznego okresu.

WZÓR 2

Do ZUS bez redukcji

Grupa 1: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Restrukturyzacja wierzytelności przysługujących Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych poprzez odroczenie i spłatę w sposób następujący: – **spłata 100 proc.** sumy wierzytelności głównej wraz z należnościami ubocznymi poprzez spłatę w 1 (jednej) racie płatnej w terminie 21 (dwudziestu jeden) dni od dnia prawomocnego zatwierdzenia układu przez sąd restrukturyzacyjny.

WZÓR 3

Możliwy wariant konwersji wierzytelności na akcje

Grupa I:

- 1) konwersja całości wierzytelności głównej oraz odsetek i innych kosztów ubocznych (w tym kosztów związanych z dochodzeniem wierzytelności), powstałych do dnia poprzedzającego dzień układowy, na udziały w kapitale zakładowym dłużnika, w ten sposób że:
 - a) za każde pełne 2000,00 zł (słownie: dwa tysiące złotych) wierzytelności wierzyciel obejmie nowy udział o wartości nominalnej 2000,00 zł (słownie: dwa tysiące złotych) w podwyższonym kapitale zakładowym dłużnika,
 - b) kapitał zakładowy zostanie podwyższony o kwotę 3 200 000 zł (słownie: trzy miliony dwieście tysięcy złotych),
 - c) dłużnik wyemituje 1600 (słownie: tysiąc sześćset) nowych udziałów nieuprzywilejowanych o równej wartości nominalnej 2000,00 zł (słownie: dwa tysiące złotych) każdy i po takiej wartości udziały te zostaną objęte przez wierzycieli,
 - d) objęcie udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym nastąpi z wyłączeniem prawa pierwszeństwa,
 - e) w przypadku konieczności zaokrąglenia kwoty wierzytelności w celu skorelowania jej z odpowiednią wielokrotnością wartości nominalnej jednego udziału, zaokrąglenie będzie dokonywane w dół do najbliższej wielokrotności wartości nominalnej jednego udziału, powstała różnica (o ile powstanie) między wysokością wierzytelności a wartością obejmowanych udziałów w kapitale zakładowym podlega zaś umorzeniu;
- 2) umorzenie w całości odsetek od wierzytelności głównej powstałych po dniu układowym dłużnika, jak również umorzenie w całości innych kosztów ubocznych, powstałych po dniu układowym.

wierzyciela karta do głosowania stanowi fundamentalny dokument, zapoznając się z jej treścią może bowiem pozyskać istotne informacje.

► **Wysokość wierzytelności.** Przede wszystkim wierzyciel może sprawdzić, czy wysokość kwoty wierzytelności z jego ksiąg rachunkowych zgadza się z kwotą umieszczoną na karcie do głosowania.

► **Przyporządkowanie do grupy.** Dodatkowo wierzyciel dowie się, do jakiej grupy wierzycieli został przyporządkowany, a co się z tym wiąże – jaką propozycję zaspokojenia proponuje mu dłużnik. Jak już zostało przedstawione, możliwości jest wiele (a więc np. odroczenie płatności, rozłożenie płatności na raty, umorzenie części wierzytelności bądź w przypadku spółki kapitałowej – zamiana wierzytelności na udziały bądź akcje).

► **Kontakt do nadzorca.** Na karcie do głosowania wierzyciel znajdzie także dokładne dane kontaktowe nadzorca układu. Ta informacja może być potrzebna, jeśli wierzyciel przed oddaniem głosu zechce zapoznać się z sytuacją majątkową dłużnika, a przede wszystkim jeśli zechce poznać realne możliwości dłużnika co do wykonania układu. W takiej sytuacji nadzorca układu jest zobligowany na żądanie wierzyciela udostępnić informacje, które zobrazują strukturę majątku dłużnika, stan jego środków pieniężnych oraz pomysły dłużnika na pozyskanie źródeł finansowania na zaspokojenie wierzycieli w układzie.

⇒ Co powinien wziąć pod uwagę wierzyciel, podejmując decyzję o akceptacji propozycji układowych?

Wierzyciel musi rozważyć, czy poparcie restrukturyzacji swojego kontrahenta jest dla niego opłacalne. Upraszczając: wierzyciel powinien dokonać porównania propozycji dłużnika z alternatywnymi drogami zaspokojenia swojej wierzytelności (postępowanie egzekucyjne bądź upadłość dłużnika). Nie wystarczy zatem prosta analiza propozycji układowych. W praktyce często wierzyciele, widząc np. wysokie umorzenie swojej wierzytelności albo odroczenie płatności i rozłożenie jej na kilka lat, nastawiają się negatywnie, czego wyrazem jest oddanie głosu przeciw układowi. Nieprzyjęcie układu nie polepszy jednak sytuacji wierzyciela, a w przeważającej liczbie przypadków ją pogorszy. Jeśli bowiem wierzyciel nie posiada rzeczowego zabezpieczenia (hipoteka, zastaw, zastaw rejestrowy) swoich wierzytelności, to – jak pokazuje praktyka – w upadłości nie uzyska jakichkolwiek środków bądź uzyska je w znikomym stopniu. Nawet gdy dłużnik posiada majątek, to w większości wypadków jest on obciążony rzeczowo, a zatem środki z likwidacji danego składnika trafią do wierzyciela rze-

czowego. Nie można także zapominać, że postępowania upadłościowe są długotrwałe, a co się z tym wiąże, generują wysokie koszty, które syndyk pokrywa w pierwszej kolejności, tj. przed zaspokojeniem wierzycieli.

SPOSÓB 2: ZGROMADZENIE WIERZYCIELI

Drugi sposób oddania głosu wiąże się z wyznaczeniem terminu zgromadzenia wierzycieli i osobistym stawiennictwem wierzycieli. Termin zgromadzenia wierzycieli wyznaczają nadzorca układu współ z dłużnikiem. Wierzyciele mogą dowiedzieć się o terminie zgromadzenia wierzycieli i szczegółach z tym związanych w dwojaki sposób, tj.:

- przez zawiadomienie skierowane do każdego wierzyciela, którego dłużnik uwzględnił na spisie wierzycieli, oraz
 - poprzez obwieszczenie.
- Z obwieszczenia można dowiedzieć się o terminie, miejscu, przedmiocie obrad oraz o sposobie głosowania. Termin zgromadzenia wierzycieli powinien być tak ustalony, aby obwieszczenie ukazało się co najmniej dwa tygodnie przed tym terminem. Co do miejsca zgromadzenia, to może być ono dowolne, ale uwzględniające liczbę wszystkich wierzycieli. Niedopuszczalna zatem jest sytuacja, że dłużnik przewiduje, iż na zgromadzeniu wierzycieli stawi się jedynie np. 20 proc. wierzycieli i wynajmuje salę, która maksymalnie tylu wierzycieli pomieści. Wierzyciele mają prawo do udziału w zgromadzeniu wierzycieli i powinno być to respektowane.
- Wierzycielowi doręczany jest także pakiet dokumentów, to znaczy:
- zawiadomienie o terminie zgromadzenia wierzycieli,
 - treść propozycji układowych,
 - informacje o podziale wierzycieli na grupy, obejmujące poszczególne kategorie interesów, informacje o sposobie głosowania na zgromadzeniu wierzycieli, oraz
 - pouczenie o treści art. 107-110, art. 113 i art. 115-119 prawa restrukturyzacyjnego.
- Pouczenie pozwala zapoznać się z procedurą głosowania, a także z prawami wierzyciela. Niejednokrotnie pouczenia są przez wierzycieli pomijane, co w późniejszej perspektywie może wiązać się z negatywnymi konsekwencjami.

Przebieg

Jak już wspomniano na wstępie, drugi sposób zbierania głosów oznacza dla wierzycieli konieczność stawienia się na zgromadzeniu wierzycieli osobiście. Oddanie głosu może odbyć się ustnie bądź na piśmie. Zgromadzeniu przewodniczy nadzorca układu, który kieruje obradami oraz ustala porządek zgromadzenia.

► **Otwarcie zebrania.** W pierwszej kolejności następuje otwarcie zgromadzenia wierzycieli i sprawdzenie obecności w formie spisu obecności umieszczonego w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie. Dokument taki powinien uwzględniać w przypadku osób fizycznych imię i nazwisko, a w przypadku osób prawnych imię i nazwisko reprezentantów dłużnika i ich funkcję. W przypadku głosowania przez pełnomocnika (bo taką możliwość też przewiduje prawo restrukturyzacyjne) należy wskazać imię i nazwisko pełnomocnika i dane wierzyciela, który udzielił pełnomocnictwa.

- **Sprawdzenie kworum.** Nadzorca układu sprawdza kworum, czyli innymi słowy weryfikuje, czy dane zgromadzenie wierzycieli jest uprawnione do powzięcia uchwały o przyjęciu układu. Na zgromadzeniu wierzycieli można zawrzeć układ, jeżeli uczestniczy w nim co najmniej 1/5 liczby wierzycieli uprawnionych do głosowania nad układem (a nie głosujących wierzycieli).
- **Przedstawienie opinii nadzorcy.** Przed przystąpieniem do głosowania nadzorca układu przedstawia opinię o możliwości wykonania układu. Zapoznanie się z jej treścią ma pomóc wierzycielowi podjąć decyzję co do oddania głosu „za układem” bądź „przeciw”. Zaprezentowane stanowisko nadzorcy układu powinno być obiektywne w stosunku do założeń dłużnika.
- **Głosowanie.** Kolejnym etapem zgromadzenia wierzycieli jest głosowanie, podczas którego wierzyciele po kolei oddają swój głos, a zapisywane jest to w protokole. Możliwa jest sytuacja, gdy na zgromadzeniu wierzycieli wierzyciel się stawi, ale nie zdecyduje się na oddanie głosu. Wierzyciela, który wstrzymał się od głosu, uważa się za nieuczestniczącego w głosowaniu.

Dopełnienie wymogów formalnych

Przebieg zgromadzenia wierzycieli i wynik głosowania zamieszcza się w protokole. Kolejną formalną kwestią jest sprawdzenie dowodów doręczenia zawiadomień o zgromadzeniu wierzycieli. W praktyce nadzorca układu dokonuje tego przed zgromadzeniem wierzycieli na podstawie pocztowych potwierdzeń odbioru bądź wydruków z systemu. Dlaczego jest to istotne? Brak dowodu doręczenia zawiadomienia o terminie zgromadzenia wierzycielom, których liczba nie jest większa niż połowa wierzycieli uprawnionych do głosowania, a kwota

ich wierzytelności nie przekracza jednej trzeciej sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem, nie stoi na przeszkodzie odbyciu zgromadzenia wierzycieli i przyjęcia układu. W przypadku bowiem, gdy suma wierzytelności przysługujących niezawiadomionym wierzycielom przekracza jedną trzecią, oczywiście jest, że mogą oni zablokować układ. Innymi słowy, w sytuacji gdyby głosowali oni „przeciw układowi”, to nawet przy zgodzie na układ pozostałych wierzycieli nie mógłby on dojść do skutku (a to z uwagi na nieosiągnięcie większości kapitałowej). Jeśli taka sytuacja zaistnieje, to zgromadzenie wierzycieli nie może się odbyć i należy wyznaczyć nowy termin. Po podliczeniu głosów nadzorca układu nadal bierze pod uwagę ewentualną możliwość wpływu na wynik głosowania przez wierzycieli niezawiadomionych. W praktyce oznacza to tyle, że nadzorca układu jest zobowiązany dokonać dwóch symulacji:

- pierwszej – uwzględniającej głosy „za układem” niezawiadomionych i nieobecnych wierzycieli,
- drugiej – uwzględniające głosy „przeciw układowi” wspomnianych wierzycieli.

Jeśli wynik jednej z dwóch symulacji będzie różny od rzeczywistych wyników głosowania, to nadzorca układu jest zobowiązany przeprowadzić przerwę w zgromadzeniu wierzycieli.

PRZYKŁAD 1

Gdy za mało głosów, by układ mógł dojść do skutku

Przedsiębiorca dokonujący restrukturyzacji zwołał zgromadzenie wierzycieli. Wysokość ich wierzytelności wyniosła odpowiednio: wierzyciel A – 100 tys. zł, wierzyciel B – 60 tys. zł, wierzyciel C – 15 tys. zł, wierzyciel D – 25 tys. zł. Przy czym zawiadomienia dotarły tylko do dwóch z nich: wierzyciela A i wierzyciela C. Wierzyciele nr B i D nie zostali zawiadomieni. W opisaney sytuacji niezawiadomieni wierzyciele posiadają ponad jedną trzecią wierzytelności uprawniających do głosowania (łącznie ich roszczenia opiewają na 85 tys. zł, a łączna kwota roszczeń to 200 tys. zł). A zatem zgromadzenie wierzycieli powinno zostać zwołane ponownie.

Obrady możliwe zdalnie

Alternatywną dla tradycyjnego zgromadzenia wierzycieli odbywającego się w konkretnym miejscu przy udziale osób w nim uczestniczących jest przeprowadzenie zgromadzenia wierzycieli zdalnie, czyli przy wykorzystaniu elektronicznych środków komunikacji. W takiej sytuacji głosowanie nad układem może obejmować oddanie głosu w czasie rzeczywistym przez wierzycieli, którzy przebywają w innym miejscu niż miejsce zgromadzenia wierzycieli. Jeśli nadzorca układu i dłużnik zdecydują o takiej formie głosowania, to nadzorca układu ma obowiązek uwzględnić tę informację w obwieszczeniu o zgromadzeniu wierzycieli. Na nadzorcy układu i dłużniku będzie ciążył obowiązek zapewnienia odpowiednich warunków pozwalających na przeprowadzenie głosowania za pomocą elektronicznych środków komunikacji.

Kto może głosować nad układem

Co do zasady uprawnieni do głosowania nad układem w postępowaniu o zatwierdzenie układu są wierzyciele, których wierzytelności dłużnik umieścił w spisie wierzytelności, oraz ci, którzy przedstawiają na zgromadzeniu tytuł egzekucyjny. Jest to jednak reguła, od której prawo restrukturyzacyjne przewiduje wiele wyjątków. Warto się z nimi zapoznać, aby poznać swój status jako wierzyciela. Co istotne, wyjątki odnoszą się jedynie do uprawnienia do oddania głosu, a nie do wyłączenia danej wierzytelności z procesu restrukturyzacji. Innymi słowy, wierzyciel pozbawiony jest możliwości oddania głosu, czyli decydowania o tym, czy układ może zostać przyjęty. Po zatwierdzeniu układu wierzytelność podmiotu nieuprawnionego do głosowania będzie restrukturyzowana na zasadach określonych w układzie (np. wierzyciel nie ma prawa głosu, a po zatwierdzeniu układu jego wierzytelność zostanie zredukowana zgodnie z propozycjami układowymi, mimo że nie wyraża on na to zgody).

- **Powiązanie kapitałowe.** Krąg podmiotów uprawnionych do głosowania jest zamknięty w stosunku do wierzycieli powiązanych kapitałowo bądź osobowo z dłużnikiem. Aby zbadać powiązanie, należy sięgnąć do prawa restrukturyzacyjnego, które w sposób szczegółowy opisuje pozbawienie niektórych podmiotów możliwości oddania głosu. Wierzyciel taki nie ma prawa głosu, a mimo to jego wierzytelność poddana jest układowi. Wierzyciel powiązany jest zdany na stanowisko pozostałych wierzycieli, co szczegółowo obrazuje przykład poniżej.

PRZYKŁAD 2

Wyłączenie prawa głosu

Przedsiębiorstwo ABC sp. z o.o. jest wierzycielem spółki DEF sp. z o.o. Posiada przy tym 59 proc. udziałów w kapitale zakładowym DEF sp. z o.o. Nadzorca układu 15 grudnia 2021 r. obwieścił o dniu

Ramka 2

Możliwe zbycie wierzytelności

Jako ciekawostkę, która z punktu widzenia wierzyciela może mieć istotny charakter, wspomnieć należy o możliwości zbywania swoich wierzytelności. Wierzyciele w ramach postępowania o zatwierdzenie układu mogą bowiem swobodnie zbywać swoje wierzytelności, zachowując przy tym prawo do głosowania (do czasu zakończenia głosowania). W ramach innych postępowań jest to co do zasady wyłączone.

układowym. ABC sp. z o.o. posiada wierzytelności handlowe względem DEF sp. z o.o. na kwotę 100.000,00 zł plus odsetki. Nadzorca układu zbierając głosy, nie uwzględni głosu wierzyciela ABC sp. z o.o., z uwagi na istniejące pomiędzy spółkami powiązanie kapitałowe. Zgodnie z propozycjami układowymi wierzytelność ABC sp. z o.o. znajduje się w grupie III, dla której dłużnik przewidział 80 proc. umorzenia wierzytelności głównej i odsetek, 20 proc. spłaty wierzytelności głównej i odsetek w 36 kwartalnych ratach. Wierzyciel ABC sp. z o.o. nie zgadza się na tak wysoki stopień umorzenia swojej wierzytelności. Układ zostaje przegłosowany przez wierzycieli, a następnie zatwierdzony przez sąd. Wobec powyższego wierzytelność ABC sp. z o.o. zostanie zredukowana o 80 proc., a nastąpi spłata jedynie 20 proc. wierzytelności głównej i odsetek.

- **Poręczyciele i gwaranci.** Nie ma prawa głosu także wierzyciel będący poręczycielem, gwarantem lub bankiem otwierającym akredytywy, który nie zaspokoił wierzyciela, i w spisie wierzytelność taka ma status wierzytelności warunkowej. Oznacza to, że w spisie wierzytelność ta powinna zostać uwzględniona, jednak z kwotą uprawniającą do głosowania nad układem w wysokości o zł. Sytuacja tego wierzyciela (warunkowego) ulegnie zmianie, gdy dokonana on zaspokojenia wierzyciela. Od tego momentu uzyskuje on prawo do głosowania, a jego wierzytelność traci warunkowy charakter.

- **Wierzytelności sporne.** Nie ma prawa do głosowania także wierzyciel, który posiada wierzytelność sporną. Nadzorca układu nie ma bowiem kompetencji do rozstrzygania sporów pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem (nie ma kompetencji sądu). Taka wierzytelność znajdzie się na spisie wierzytelności spornych, w którym powinny zostać przytoczone okoliczności faktyczne wpływające na sporny charakter wierzytelności oraz dokładna kwota zobowiązania. [ramka 2]

W grupach bądź nie

W zależności od treści propozycji układowych głosowanie nad przyjęciem układu może odbyć się w grupach bądź nie. W praktyce głosowania bez podziału na grupy są dość rzadkie i odnoszą się głównie do dłużników, którzy posiadają niewielką liczbę wierzycieli, a zatem co do zasady mniejszych przedsiębiorców. Przyjęcie układu następuje wówczas, gdy za układem wypowie się większość głosujących wierzycieli, którzy oddali ważny głos, mających łącznie co najmniej dwie trzecie sumy wierzytelności przysługujących głosującym wierzycielom. Spełnione zatem muszą być obie większości: osobowa i kapitałowa. Co ważne, uwzględniamy jedynie głosujących wierzycieli. Jest to ukłon w stronę dłużnika, bowiem w poprzednim stanie prawnym powyższe większości liczone były od wszystkich uprawnionych do głosowania wierzycieli. Doprowadzało to w większości wypadków do sytuacji, gdzie bierność wierzycieli wpływała w sposób znaczący na brak możliwości przyjęcia układu. Od 1 grudnia 2021 r. ustawodawca zdecydował się odejść od tego, widząc, że w ten sposób dłużnikowi jest jedynie zabierana szansa na przeprowadzenie restrukturyzacji.

PRZYKŁAD 3

Jeśli brak większości

W toku postępowania o zatwierdzenie układu dłużnik ABS sp. z o.o. ma pięciu wierzycieli. Kwoty ich wierzytelności wynoszą odpowiednio: wierzyciel A – 1000,00 zł; wierzyciel B – 2000,00 zł; wierzyciel C – 3000,00 zł; wierzyciel D – 5000,00 zł; wierzyciel E – 4000,00 zł. Razem zatem suma ich wierzytelności wynosi 15 000,00 zł. Podczas głosowania nad układem wszyscy wierzyciele oddali głosy. Głos „za układem” – oddali wierzyciele A, B i E. Przeciwno układowi głosowali zaś wierzyciel C i D. Okazało się jednak, że wierzyciel E oddał pisemnie głos, który nie został podpisany. Nadzorca układu uznał głos wierzyciela E za nieważny. Suma pozostałych wierzytelności (z wyjątkiem wierzytelności wierzyciela E) to 11 000,00 zł. W tej sytuacji układ nie został przyjęty, ponieważ nie osiągnięto większości osobowej (za układem nie głosowało więcej niż połowa wierzycieli), a także nie osiągnięto większości kapitałowej (suma wierzytelności wierzycieli A i B to 3000,00 zł).

PRZYKŁAD 4

Przyjęcie układu

Dłużnik ABS sp. z o.o. ma pięciu wierzycieli. Kwoty ich wierzytelności wynoszą odpowiednio: wierzyciel A – 1000,00 zł; wierzyciel B – 2000,00 zł; wierzyciel C – 3000,00 zł; wierzyciel D – 5000,00 zł; wierzyciel E – 4000,00 zł. Razem zatem suma ich wierzytelności wynosi 15 000,00 zł. Przy czym w głosowaniu dotyczącym przyjęcia układu wzięło udział jedynie czterech z pięciu wierzycieli. Głos „za układem” oddali wierzyciele A, C i D. Głos „przeciw” układowi – wierzyciel B.

W tej sytuacji suma wierzytelności głosujących wierzycieli wyniosła 11 000,00 zł i od tej kwoty liczymy większości (a nie od całości kwoty, czyli od 15 000,00 zł). Również większość osobowa została osiągnięta („za układem” głos oddało bowiem trzech wierzycieli spośród pięciu). Większość kapitałowa została osiągnięta, głosy „za układem” oddali bowiem wierzyciele mający łącznie 9000,00 zł wierzytelności – czyli więcej niż dwie trzecie sumy wierzytelności głosujących wierzycieli.

W przypadku przyporządkowania wierzycieli do poszczególnych grup interesów (co jest dominujące w praktyce obrotu gospodarczego) wskazane większości oblicza się w stosunku do każdej z grup. Oznacza to, że układ jest przyjęty, jeżeli w każdej grupie wypowie się za nim większość wierzycieli z danej grupy, posiadających łącznie co najmniej dwie trzecie sumy wierzytelności, przysługujących głosującym wierzycielom z tej grupy.

Istnieje jednak możliwość, że układ zostanie przyjęty, mimo że nie osiągnie wymaganych większości w niektórych grupach. W sytuacji bowiem, gdy w ramach niektórych grup układ nie osiągnął wymaganych większości, układ mimo to jest przyjęty, jeżeli opowiedzą się za nim wierzyciele posiadający dwie trzecie sumy wierzytelności przysługujących głosującym wierzycielom. Wtedy wierzyciele z grup, które wypowiedziały się przeciw układowi, zostaną zaspokojeni na podstawie układu w stopniu nie mniej korzystnym niż w przypadku przeprowadzenia postępowania upadłościowego.

PRZYKŁAD 5

Głosowanie w grupach

W propozycjach układowych dłużnik ABC sp. z o.o. podzielił wierzycieli na następujące grupy:

I – wierzyciele finansujący, którzy udzielili dłużnikowi pożyczki;

II – wierzyciele handlowi, posiadający wierzytelność do kwoty 10 000,00 zł;

III – wierzyciele handlowi, posiadający wierzytelności od kwoty 10 000,01 do kwoty 30 000,00 zł.

Do grupy I został zakwalifikowany tylko jeden wierzyciel (wierzyciel A) o łącznej sumie wierzytelności 1 000 000,00 zł. W grupie II znajdowało się trzech wierzycieli, tj. wierzyciel B z kwotą 5000,00 zł, wierzyciel C z kwotą 2000,00 zł i wierzyciel D z kwotą 9000,00 zł. Grupa III obejmowała trzech wierzycieli: wierzyciel E z kwotą 15 000,00 zł, wierzyciel F z kwotą 20 000,00 zł oraz wierzyciel G z kwotą 25 000,00 zł. Łączna suma wierzytelności z wszystkich grup to kwota: 1 076 000,00 zł. Głosowanie wyglądało następująco:

- w grupie I – za układem głosował wierzyciel A;
- w grupie II – za układem głosował wierzyciel C, przeciw układowi wierzyciele B i D;
- w grupie III – wszyscy wierzyciele głosowali przeciw układowi.

Układ został przyjęty jedynie w grupie I (osiągnięto większość osobową oraz kapitałową). W pozostałych grupach układ nie został przyjęty. Układ w tej konfiguracji może zostać przyjęty, pod warunkiem że nadzorca układu wykaże, że w postępowaniu upadłościowym wierzyciele z grupy II i III zostaną zaspokojeni w stopniu niższym niż w przypadku restrukturyzacji. Może to być np. sytuacja, w której wierzyciel A udzielił dłużnikowi finansowania, które zostało zabezpieczone poprzez ustanowienie hipoteki na nieruchomości dłużnika, która stanowiła znaczący składnik majątku (o wartości 900 000,00 zł). Poza nieruchomością dłużnik posiada jedynie dwa samochody o wartości 40 000,00 zł. W przypadku postępowania upadłościowego co do zasady beneficjentem środków uzyskanych ze sprzedaży nieruchomości będzie wierzyciel rzeczowy. Z uwagi na brak majątku pozostali wierzyciele nie otrzymają żadnych środków w przypadku upadłości.

Skutki obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego

Wraz z wdrożeniem postępowania o zatwierdzenie układu nad dłużnikiem rozpoczarty zostaje swoisty parasol ochronny. Między innymi chroni on go przed egzekucjami, wypowiedzeniem kluczowych umów. Ale ma to swoją cenę: ograniczenie możliwości samodzielne-go działania.

Znowelizowane postępowanie o zatwierdzenie układu ma wprowadzić dłużnika dotkniętego kryzysem finansowym w otoczenie prawne, które pozwoli mu w sprzyjających wa-

runkach opracować plan naprawy przedsiębiorstwa, przeprowadzić negocjacje z wierzycielami, a następnie zawrzeć układ, którego wykonanie umożliwi odzyskanie rentowności i dalsze, samodzielne funkcjonowanie w obrocie gospodarczym. Dlatego, aby zrealizować powyższy cel, prawo przewiduje, że wraz z wdrożeniem postępowania o zatwierdzenie układu dłużnik otrzymuje nadzwyczajną ochronę przed wierzycielami. Aktywacja instrumentów ochrony dłużnika pozwala mu zyskać oddech w okresie, w którym jego sytuacja finansowa się pogarsza. Z punktu widzenia dłużnika najbardziej istotnymi konsekwencjami zainicjowania opisywanej procedury jest ochrona przed egzekucją oraz petryfikacja kontraktów o kluczowym znaczeniu dla przedsiębiorstwa dłużnika. Ratując dłużnika, nie można jednak zapominać o prawach wierzycieli. Z ich perspektywy bardzo istotną konsekwencją obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego jest ograniczenie możliwości samodzielnego działania dłużnika – od powyższej chwili na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu będzie musiał mieć zgodę nadzorczy układu.

KONSEKWENCJA 1: OCHRONA PRZED EGZEKUCJĄ

Celem prawa restrukturyzacyjnego jest zapobieżenie bankructwu dłużnika. Ustawodawca wychodzi z założenia, że lepiej udzielić wsparcia dłużnikowi, czasowo powstrzymując prawa jego wierzycieli, aniżeli pozbawić go ochrony i czekać, aż popadnie w niewypłacalność. Owa niewypłacalność będzie bowiem podstawą do tego, aby sąd ogłosił wobec dłużnika upadłość, co niemal zawsze powoduje kres jego funkcjonowania i likwidację tworzonych przez niego miejsc pracy. Innymi słowy, ustawodawca przyjmuje, że lepiej podjąć próbą wyleczenia przedsiębiorstwa dłużnika, zamiast od razu skazywać je na likwidację w postępowaniu upadłościowym.

W praktyce częstą przeszkodą przeprowadzenia działań restrukturyzacyjnych jest wszczęcie egzekucji przez jego wierzycieli. Wdrożenie w przedsiębiorstwie środków naprawczych zakłada bowiem nieustanne jego funkcjonowanie, generowanie przychodu, kontynuowanie współpracy z kontrahentami etc. W przypadku zaś, gdy wobec dłużnika inicjowana jest egzekucja, może się okazać, że z dnia na dzień traci on zdolność do wykonywania swojej działalności operacyjnej (np. po wszczęciu egzekucji komornik dokonuje zajęcia rachunków bankowych dłużnika, wskutek czego ten nie może zapłacić za towary, które są mu niezbędne dla prowadzenia dalszej produkcji). Powyższy przykład ilustruje, że powodzenie całego procesu restrukturyzacji może zostać zniweczone przez wszczęcie egzekucji i upadek aktywności gospodarczej dłużnika. Dlatego postępowanie o zatwierdzenie układu w zmienionym nowelizacją kształcie przewiduje ograniczenie możliwości podejmowania działań egzekucyjnych przeciwko dłużnikowi.

Czas trwania

► **Kiedy się zaczyna.** Aktywacja ochrony przeciwegzekucyjnej następuje już w dniu dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. Tym samym, jeżeli po zawarciu przez dłużnika umowy z doradcą restrukturyzacyjnym sporządzono pakiet dokumentów zawierający spis wierzytelności, spis wierzytelności spornych i wstępny plan restrukturyzacyjny, to może dojść do obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego i „zamrożenia” działań egzekucyjnych skierowanych przeciwko dłużnikowi.

► **Wygaśnięcie.** Czas trwania ochrony jest limitowany. Po pierwsze trzeba mieć na uwadze, że skutki obwieszczenia wygasają z mocy prawa, jeżeli w terminie czterech miesięcy od dnia dokonania obwieszczenia dłużnik nie złoży do sądu wniosku o zatwierdzenie układu. Oczywiście wygaśnięcie skutków obwieszczenia dotyczy również ochrony przed egzekucją. Innymi słowy, jeżeli w terminie czterech miesięcy dłużnik nie uzyska aprobaty swoich propozycji układowych przez wierzycieli, to jego ochrona przed egzekucją upadnie. Jest to czynnik, który motywuje dłużnika do formułowania takich propozycji restrukturyzacji zadłużenia, które będą akceptowalne dla jego wierzycieli.

Po drugie, objęcie ochroną ustępuje w przypadku prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu (czyli z dniem uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu bądź odmowie zatwierdzenia układu).

Po trzecie, przepisy przewidują w niektórych przypadkach możliwość uchylenia skutków dokonania obwieszczenia. W uproszczeniu można stwierdzić, że ustawodawca tak wyznaczył horyzont czasowy buforu przeciwegzekucyjnego, aby rzeczywiście służył on realizacji celu – umożliwieniu dłużnikowi kontynuacji prowadzenia działalności gospodarczej w okresie, w którym rzeczywście dąży do zawarcia układu z wierzycielami i naprawy swojego przedsiębiorstwa. Jeżeli postępowanie trwa zbyt długo (co może świadczyć o braku determinacji dłużnika w sprawnym jego procedowaniu) czy też dłużnik nie zdołał zawrzeć układu z wierzycielami, jak również gdy zainicjowanie postępowania prowadzi do pokrzywdzenia wierzycieli, to jednocześnie znika uzasadnienie dla objęcia dłużnika ochroną. Postępowanie o zatwierdzenie układu nie osiągnie swojego celu, a co za tym idzie, dłużnik nie powinien dalej korzystać z dobrodziejstw, które niesie dla niego procedura.

Istota ochrony

Co w praktyce oznacza dla dłużnika aktywacja ochrony przeciwegzekucyjnej? Mówiąc w ujęciu ogólnym: poziom ochrony przed egzekucją jest bardzo silny. Usta-

wodawca niemal zrównał pod tym względem omawianą procedurę z postępowaniem sanacyjnym (gdzie ochrona przed egzekucją była dotychczas najsilniejsza). W szczególach zaś ograniczenie praw wierzycieli wygląda następująco:

- skierowanie egzekucji do mienia służącego prowadzeniu przedsiębiorstwa dłużnika oraz do mienia dłużnika – **jest niedopuszczalne**,
- wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia na wyżej wymienionym majątku – **jest niedopuszczalne**,
- już prowadzone postępowanie egzekucyjne skierowane do wyżej wymienionego majątku – **ulega zawieszeniu z mocy prawa**,
- zajęcia dokonane przed dniem układowym – **zostają uchylone**.

Co istotne, ochrona jest skuteczna również przeciwko tym wierzycielom, którzy są zabezpieczeni rzeczowo na majątku dłużnika (hipoteka, zastaw). Innymi słowy, nawet jeżeli wierzycielem jest np. bank, który spłatę kredytu zabezpieczył ustanowieniem hipoteki na nieruchomości będącej własnością dłużnika, to w przypadku wdrożenia przez dłużnika postępowania o zatwierdzenie układu ów bank nie będzie mógł ani wszcząć, ani prowadzić egzekucji z nieruchomości obciążonej hipoteką. Będzie tak nawet wtedy, gdy wcześniej w obliczu braku spłaty rat kredytowych bank wystąpił do sądu z pozwem, uzyskał pomyślny dla siebie wyrok, nadał mu klauzulę wykonalności i przekazał komornikowi z wnioskiem o wszczęcie egzekucji.

Wyjątki

Omawiana ochrona nie jest jednak absolutna. Ustawa konstruuje katalog wyjątków od zasady „zamrożenia” egzekucji. Są to jednak wierzytelności o specyficznym charakterze. Uniemożliwienie ich przymusowego zaspokojenia byłoby pozbawione uzasadnienia. Omawiane wyjątki od zasady zamrożenia egzekucji dotyczą egzekucji:

- świadczeń alimentacyjnych,
- rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci,
- z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę.

PRZYKŁAD 6

Hipoteka nie pomoże

Przedsiębiorca A prowadzi przedsiębiorstwo zajmujące się produkcją paneli fotowoltaicznych. Jego wierzycielem jest bank B, z którym przedsiębiorca A zawarł umowę kredytu w celu sfinansowania zakupu nowoczesnych maszyn produkcyjnych. Zabezpieczeniem spłaty kredytu jest hipoteka ustanowiona na nieruchomości, której właścicielem jest A. Na nieruchomości położone są hale produkcyjne. Przedsiębiorca A przestaje spłacać raty kredytowe. Bank B wypowiada umowę kredytu i występuje do sądu z pozwem o zapłatę. Sąd wydaje wyrok i zasądza na rzecz banku B określoną sumę. Przedsiębiorca A inicjuje postępowanie o zatwierdzenie układu – dochodzi do obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. W takiej sytuacji bank B nie może rozpocząć egzekucji z majątku dłużnika A, również z nieruchomości, na której uzyskał zabezpieczenie w postaci hipoteki.

PRZYKŁAD 7

Zawieszenie egzekucji

Przedsiębiorca A prowadzi sieć restauracji. W związku ze wzrostem liczby zakażeń wywołanych przez wirus SARS-CoV-2 funkcjonowanie branży gastronomicznej zostało znacznie ograniczone. Przedsiębiorca A zaczyna mieć problemy z płynnością finansową. Nie zapłacił za dostawę towarów przedsiębiorcy B. Ten po bezskutecznym upływie terminu zapłaty występuje z pozwem o zapłatę do sądu. Sąd uwzględnia pozew i zasądza od przedsiębiorcy A na rzecz przedsiębiorcy B określoną sumę. Następnie przedsiębiorca B uzyskuje wyrok opatrzony klauzulą wykonalności i wszczyna egzekucję. Komornik sądowy podejmuje czynności. Niedługo później przedsiębiorca A inicjuje postępowanie o zatwierdzenie układu i dochodzi do obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. Z tym dniem następuje zawieszenie egzekucji z mocy prawa – nie można podejmować w nim dalszych czynności.

Uzupełniając opis ograniczenia egzekucji, trzeba dodać, że pewnym zabezpieczeniem praw wierzycieli jest wstrzymanie biegu terminów przedawnienia. Dokonanie obwieszczenia o ustalenia dnia układowego powoduje bowiem, że w odniesieniu do roszczeń, które są objęte „zamrożeniem” egzekucji, nie następuje rozpoczęcie biegu przedawnienia, a jeżeli przedawnienie rozpoczęło swój bieg wcześniej, ulega on zawieszeniu.

KONSEKWENCJA 2: OCHRONA PRZED WYPOWIEDZENIEM KLUCZOWYCH UMÓW

Kolejnym skutkiem wdrożenia procedury postępowania o zatwierdzenie układu jest petryfikacja kontraktów o podstawowym znaczeniu dla przedsiębiorstwa dłużnika. Na czym ona polega? Otóż w tym samym okresie, w którym obowiązuje „zamrożenie egzekucji”, umowy łączące dłużnika z kontrahentami nie mogą zostać przez nich wypowiedziane. Zasada ta jest jednak ograniczona.

Po pierwsze, zakaz wypowiedzania umów dotyczy tylko umów wymienionych w ustawie. Katalog ten z jednej

strony kazuistycznie wylicza poszczególne kontrakty (np. umowę najmu lokalu, w którym prowadzone jest przedsiębiorstwo dłużnika), a z drugiej umożliwia nadzorcy układu sporządzenie spisu umów o podstawowym znaczeniu dla prowadzenia przedsiębiorstwa dłużnika, które również zostają objęte ochroną. W ten dualistyczny sposób stworzona zostaje lista kontraktów, które mają dla danego dłużnika znaczenie pierwszorzędne – jeżeli zostałyby wypowiedziane przez drugą stronę umowy, dalsza możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę stanęłaby pod znakiem zapytania, a co za tym idzie, cała restrukturyzacja, pojmowana jako proces dążący do zawarcia układu z wierzycielami i odzyskania rentowności przedsięwzięcia biznesowego, prawdopodobnie zakończyłaby się fiaskiem.

Po drugie, zakaz wypowiedziania umów przez kontrahenta dłużnika nie obowiązuje wówczas, gdy podstawą wypowiedzenia umowy jest niewykonywanie przez dłużnika po rozpoczęciu postępowania o zatwierdzenie układu zobowiązań nieobjętych układem (a więc powstałych w dniu układowym bądź później) lub inna okoliczność przewidziana w umowie, jeżeli zaistniała po dokonaniu obwieszczenia o ustalenia dnia układowego. W praktyce chodzi o to, aby ochrona dłużnika nie była zbyt silna – wierzyciel nie może zostać „siłą” uwiązany umową, nawet gdyby dłużnik nie wykonywał zobowiązań umownych przed zainicjowaniem postępowania restrukturyzacyjnego, jak i później. Wówczas wierzyciel nie dość, że nie mógłby liczyć na szybką spłatę swoich należności za okres sprzed rozpoczęcia procedury, to nie mógłby również wypowiedzieć wiążącej go z dłużnikiem umowy, gdyby ten ostatni nie wypełniał swoich obowiązków umownych również po rozpoczęciu postępowania.

KONSEKWENCJA 3: OCHRONA PRZED UPADŁOŚCIĄ. CZY JEDNAK NA PEWNO ISTNIEJE?

Kwestią rodzącą dość duże problemy interpretacyjne w związku z wprowadzeniem postępowania o zatwierdzenie układu w nowej odsłonie jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy skorzystanie z takiego postępowania chroni przed możliwością ogłoszenia upadłości.

Abym przybliżyć nieco tę problematykę, należy odwołać się do istoty postępowań restrukturyzacyjnych oraz ich oddziaływania na postępowanie upadłościowe. W pełni zrozumiałe jest, że zasadniczym celem postępowania restrukturyzacyjnego jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika, który zmaga się już z problemami płynnościowymi (tzn. zagrożonego niewypłacalnością bądź już nawet niewypłacalnego). Co do zasady o skorzystaniu z możliwości otwarcia restrukturyzacji decyduje wyłącznie dłużnik, jest to zawsze jego przywilej. Zgola inaczej jest w przypadku upadłości – po pierwsze ogłaszana jest wobec dłużnika niewypłacalnego (a więc takiego, który utracił już zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych), po drugie złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości jest obowiązkowe, a po trzecie upadłość może zostać ogłoszona na skutek wniosku złożonego przez wierzyciela.

Problem

Nierzadko zdarza się zatem, że już nawet niewypłacalni dłużnicy, którzy kwalifikowaliby się do upadłości, zgłaszają wnioski o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego – co ma chronić ich przed upadłością. Jeśli bowiem takie postępowanie zostanie otwarte, to dłużnik nie musi już się obawiać, że zostanie wobec niego ogłoszona upadłość z wniosku jednego z wierzycieli. Przepisy ustawy z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1228; ost.zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 117; dalej: prawo upadłościowe) wprost wskazują, że nie można ogłosić upadłości w okresie od otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do jego zakończenia lub prawomocnego umorzenia, a wniosek upadłościowy podlega w tym przypadku odrzuceniu.

Pojawiły się jednak głosy, że przed ogłoszeniem upadłości nie chroni wdrożenie postępowania o zatwierdzenie układu, w tym wypadku bowiem nie wydaje się żadnego postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, a o wszczęciu procedury decyduje dłużnik zawierający umowę o sprawowanie nadzoru nad postępowaniem z przyszłym nadzorcą układu. W efekcie uniemożliwienie ogłoszenia upadłości w tym postępowaniu miałoby następować dopiero z momentem prawomocnego zatwierdzenia układu, kiedy to zobowiązania dłużnika ulegają restrukturyzacji, a stan niewypłacalności zostaje uchylony.

Jak było do tej pory

W przypadku uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego funkcjonującego do 30 listopada 2021 r. kwestia ta wydawała się pozornie nie sprawiać tylu problemów. W tym przypadku dochodziło bowiem do otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego (przepisy posługiwały się takim terminem), choć nadal następowało to bez ingerencji sądu, a na skutek obwieszczenia o otwarciu postępowania w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Wydawało się zatem, że w sytuacji złożenia wniosku o ogłoszenie

upadłości sądy będą takie wnioski odrzucać, względnie umarzać postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości dłużnika, wobec którego otwarto uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Praktyka poszła jednak w zupełnie innym kierunku, gdyż sądy rozpoznające wnioski o ogłoszenie upadłości i powiadomione o otwarciu przez dłużnika uproszczonej restrukturyzacji niejako czekały z ich rozpoznaniem do czasu, aż postępowanie to się zakończy. Jeśli dłużnikowi nie udało się złożyć wniosku o zatwierdzenie układu w terminie czterech miesięcy od dnia obwieszczenia, to sąd miał zielone światło, aby odkurzyć wniosek upadłościowy i go rozpoznać.

Co po zmianach

Nowa wersja postępowania o zatwierdzenie układu problemów interpretacyjnych w tym zakresie nie rozwiązała. Należy nawet powiedzieć, że jest to powrót do wątpliwości, jakie istniały od początku z postępowaniem o zatwierdzenie układu. W dalszym ciągu nie będzie tu bowiem dochodziło do wydania postanowienia o otwarciu postępowania. Obwieszczać będzie się przecież o wyznaczeniu dnia układowego, a nie o otwarciu postępowania jak w przypadku dotychczasowej uproszczonej restrukturyzacji. Formalnie zatem postępowanie takie nie będzie się toczyć, tak jak jest to w przypadku pozostałych postępowań restrukturyzacyjnych otwieranych na mocy postanowienia sądu. Z innej strony, dokonując obwieszczenia o dokonaniu dnia układowego, dłużnik uzyskuje tak samo silną ochronę przed egzekucją jak w postępowaniu sanacyjnym. Nielogiczne byłoby zatem twierdzenie, że otwarcie tego postępowania z jednej strony nie pozwala na prowadzenie egzekucji wobec składników służących prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz należących do dłużnika, a z drugiej dopuszcza ogłoszenie upadłości, która również jest formą postępowania egzekucyjnego. W sukurs powyższemu stanowisku przychodzą też założenia dyrektywy unijnej, którą wdrażać ma nowelizacja prawa restrukturyzacyjnego. Jednym z jej założeń jest, aby przez okres wstrzymania czynności egzekucyjnych w ramach postępowania restrukturyzacyjnego niedopuszczalne było wszczęcie postępowania upadłościowego, które mogłoby zakończyć się likwidacją dłużnika. Przyjęcie poglądu o dopuszczalności ogłoszenia upadłości wobec dłużnika, który obwieścił o wyznaczeniu dnia układowego, stałoby w sprzeczności z celami nowelizacji. Ponadto art. 189 ust. 2 prawa restrukturyzacyjnego, który znajdował się w tej ustawie od początku, wskazuje, że w postępowaniu o zatwierdzenie układu uznaje się, iż skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego powstają z dniem układowym.

Odpowiedzi co do właściwej ścieżki interpretacyjnej udzieli z pewnością praktyka tych postępowań, jednak już teraz można się spodziewać, że sądy upadłościowe wobec pojawiających się wątpliwości podejdą do tego zagadnienia podobnie jak przy poprzednio obowiązującej uproszczonej restrukturyzacji. Prawdopodobnie zatem z jednej strony nie będą chciały orzec o dyskontynuacji postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości, ale z drugiej nie będą też tej upadłości ogłaszać dopóty, dopóki nie otrzymają odpowiedzi na temat wyniku prowadzonego postępowania o zatwierdzenie układu.

KONSEKWENCJA 4: OGRANICZENIE ZARZĄDU DŁUŻNIKA

Ostatni z omawianych skutków wdrożenia postępowania o zatwierdzenia układu ingeruje wprawdzie przede wszystkim w sferę uprawnień dłużnika, ale chodzi tu o ochronę praw wierzycieli. Prawo restrukturyzacyjne wprowadza bowiem zasadę, zgodnie z którą po dokonaniu obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego (precyzując – w tym samym okresie, w którym działa „zamrożenie” egzekucji) dłużnik całkowicie samodzielnie może dokonywać jedynie czynności zwykłego zarządu (istotę tego pojęcia omówiono poniżej). Z kolei na czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu dłużnik potrzebuje zgody nadzorcy układu. Bez uzyskania aprobaty nadzorcy czynność prawna będzie nieważna. Zgoda nadzorcy może z kolei być wyrażona nie tylko przed dokonaniem czynności, lecz także po tym zdarzeniu, ale nie później niż w terminie 30 dni od dnia jej dokonania.

Ograniczenie zarządu dłużnika ma na celu zapewnienie integralności jego majątku i zapobieżenie podejmowaniu przez dłużnika czynności, które mogłyby wywołać następnie szkodę dla jego wierzycieli. W ramach przykładu można podać zbycie przez dłużnika najważniejszego składnika majątku po zaniżonej cenie – to m.in. takim działaniom ma przeciwdziałać omawiana regulacja.

Co istotne, kontrola dokonywana przez nadzorcę układu nie paraliżuje bieżącego funkcjonowania działalności gospodarczej dłużnika. Dłużnik potrzebuje bowiem jego zgody wyłącznie na czynności, które przekraczają zakres zwykłego zarządu. W uproszczeniu można powiedzieć, że są to czynności, które wybiegają poza codzienny rytm

działania przedsiębiorstwa dłużnika. Jeżeli np. dłużnik zajmuje się produkcją mebli, to nie będzie potrzebował zgody nadzorcy układu na zakontraktowanie bieżących dostaw surowców niezbędnych do produkcji czy też zawarcie umów, dzięki którym gotowe produkty będą transportowane do nabywców. Jeżeli jednak dłużnik będzie chciał sprzedać nieruchomość, na której znajduje się jedna z jego hal produkcyjnych, to na taką czynność, jako przekraczającą zakres zwykłego zarządu, dłużnik będzie musiał uzyskać zgodę nadzorcy układu. W przeciwnym wypadku czynność prawna będzie nieważna – nawet w razie zawarcia umowy nie będzie ona wywoływała zamierzonych skutków prawnych, a posługując się powyższym przykładem, nieruchomość, na której posadowiono halę produkcyjną, nadal pozostanie własnością dłużnika.

PRZYKŁAD 8

Sprzedaż, na którą potrzeba zgody nadzorcy

Restrukturyzujący się przedsiębiorca, właściciel fabryki produkującej stolarkę drzwiową, znalazł się w tarapatach finansowych. W efekcie postanowił skorzystać z postępowania o zatwierdzenie układu. Kilka dni później, po tym jak dokonał obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, otrzymał propozycję sprzedaży terenu parkingu obok hali fabrycznej. Zainteresowany możliwością pozyskania gotówki przystąpił do zawarcia umowy sprzedaży bez zgody nadzorcy. Nie ma wątpliwości, że zakład zajmujący się produkcją stolarki drzwiowej nie sprzedaje na co dzień nieruchomości, zatem bez wątpienia czynność taka będzie przekraczała zakres zwykłego zarządu. W takim przypadku umowa będzie nieważna, chyba że nadzorca układu wyrazi tzw. zgodę następczą na dokonanie czynności w terminie 30 dni od dnia zawarcia umowy sprzedaży.

PRZYKŁAD 9

Duże zlecenie może wymagać akceptacji

Przedsiębiorca budowlany z powodu problemów finansowych skorzystał z postępowania o zatwierdzenie układu z opcją obwieszczenia o wyznaczeniu dnia układowego. Na co dzień zajmuje się realizacją zleceń brukarskich w zdecydowanej większości na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (podjazdy, place, ścieżki ogrodowe). Największe dotychczas zrealizowane przez niego jednorazowe zlecenie opiewało na 50 000 zł. Pewnego dnia zgłosił się do niego kolega z branży prowadzący duże przedsiębiorstwo budowlane. Wskazał, że buduje kompleks sklepów wielkopowierzchniowych i będzie miał do wykonania wiele metrów kwadratowych parkingów i chodników. Zlecenie opiewa na 350 000 zł – umowa zastrzega wysokie kary umowne za opóźnienia, a do wykonania zlecenia nasz przedsiębiorca musiałby zatrudnić trzech dodatkowych pracowników i wynająć sprzęt budowlany. W tej sytuacji również należy uznać, że czynność przekracza zakres zwykłego zarządu. Przedsiębiorca nigdy nie realizował tak dużych zleceń i mimo możliwości uzyskania znacznych przychodów istnieje również ryzyko powstania zobowiązań z tytułu kar umownych, a także konieczność poniesienia dodatkowych kosztów wykonania zlecenia. Przedsiębiorca powinien na dokonanie czynności uzyskać zgodę nadzorcy układu.

Działania dłużnika po prawomocnym zatwierdzeniu układu

Każde postępowanie restrukturyzacyjne zmierza do zatwierdzenia układu. Z tym momentem uchylany jest stan niewypłacalności dłużnika, gdyż wszystkie zobowiązania objęte układem regulowane będą w nowych terminach płatności bądź w ogóle nie będą spłacane w pieniądzu, a ulegną np. konwersji na udziały lub akcje.

Możliwości w zakresie restrukturyzacji zobowiązań jest wiele, jednak nawet jeśli uda się szczęśliwie dobrać do zatwierdzenia układu, to jest to dopiero połowa sukcesu. Układ należy bowiem jeszcze wykonać.

Wniosek do sądu

Idąc chronologicznie po osi przebiegu postępowania, po przyjęciu układu dłużnik musi złożyć do sądu wniosek o jego zatwierdzenie. Nadzorca układu w dalszym ciągu wykonuje swoje uprawnienia wynikające z obwieszczenia o wyznaczeniu dnia układowego, a skutki wiążące się z tym obwieszczeniem zostają przedłużone do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępo-

wania o zatwierdzenie układu (a więc do dnia prawomocnej decyzji o zatwierdzeniu bądź odmowie zatwierdzenia układu).

Skutki zatwierdzenia

Jeśli dojdzie do prawomocnego zatwierdzenia układu, to następstwa tego zdarzenia są właściwie takie same jak w przypadku pozostałych postępowań restrukturyzacyjnych. Z tym dniem postępowania zabezpieczające i egzekucyjne prowadzone przeciwko dłużnikowi w celu zaspokojenia wierzytelności objętych układem ulegają umorzeniu z mocy prawa (wcześniej, tj. na skutek dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, uległy one jedynie zawieszeniu). Jeśli takie postępowania prowadzone były w celu zaspokojenia wierzytelności nieobjętych układem, to mogą one zostać podjęte na wniosek wierzyciela. Z dniem uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu układu wygasa również funkcja nadzorcy układu. Jednak nie oznacza to, że dłużnik będzie mógł o nim całkowicie zapomnieć. Przepisy co do zasady wymagają, aby dłużnik wykonujący układ nie został bez jakiegokolwiek kontroli, dlatego z mocy prawa dotychczasowy nadzorca układu staje się nadzorcą wykonania układu. Układ może jednak wskazywać inny podmiot, który będzie pełnił funkcję nadzorowania wykonania układu, bądź w ogóle nie przewidywać takiego nadzoru.

⇒ Jakie są obowiązki nadzorcy wykonania układu?

Głównym zadaniem nadzorcy wykonania układu jest kontrolowanie wykonania planu restrukturyzacyjnego oraz samego układu i składanie na ten temat sprawozdań do sądu. Sprawozdania takie składa się elektronicznie raz na trzy miesiące za pośrednictwem systemu teleinformatycznego KRZ. Dłużnik obowiązany jest zatem do przekazania nadzorcy informacji potwierdzających wykonanie układu – najczęściej wszelkich potwierdzeń płatności na rzecz wierzycieli objętych układem zgodnie z harmonogramem jego wykonania. Nadzorca wykonania układu nie ma już jednak żadnych kompetencji co do wyrażania zgody na dokonanie przez dłużnika czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu, a więc dłużnik w pełni odzyskuje zarząd nad swoim przedsiębiorstwem.

⇒ Jakie działania może podjąć podmiot, jeśli jego sytuacja pogorszy się i nie będzie on w stanie wykonać układu w takim kształcie, jaki zaproponowano wierzycielom w trakcie głosowania nad jego przyjęciem?

Wykonanie układu niejednokrotnie jest procesem dość znacznie rozciągniętym w czasie. Spłaty w ramach układu często przypadają na kilkuletnie okresy, a zatem nic dziwnego, że w trakcie wykonywania mogą pojawić się zupełnie nieprzewidziane okoliczności, które sukces w postaci uzyskania ostatecznego oddłużenia stawiają pod znakiem zapytania. Co jeśli dłużnikowi powinie się noga i nie będzie w stanie układu wykonać w takim kształcie, jaki proponował wierzycielom w trakcie głosowania nad jego przyjęciem? Przepisy przewidują rozwiązanie na tę okoliczność, gdyż w przypadku trwałego zmniejszenia dochodu z przedsiębiorstwa dłużnika (ale również trwałego wzrostu tego dochodu) możliwe jest złożenie wniosku o zmianę układu. Legitymowanymi do złożenia takiego wniosku są dłużnik, nadzorca wykonania układu bądź inna osoba, która z mocy układu jest uprawniona do wykonywania lub nadzorowania wykonania układu, oraz wierzyciel. W tym przypadku przeprowadza się coś na wzór ponownego postępowania restrukturyzacyjnego, choć bardzo uproszczonego. W postępowaniu o zmianę układu wyznacza się nadzorcę sądowego, a nad zmieniającym układem głosują wierzyciele, którzy mieli prawo głosu na zgromadzeniu wierzycieli, na którym doszło do przyjęcia układu, choć z tą różnicą, że głosują oni sumami wierzytelności pomniejszonymi o spłaty otrzymane w ramach wykonania układu (bądź zaspokojonymi w inny sposób). Co jednak ważne, samo otwarcie postępowania o zmianę układu nie uchyla obowiązku wykonywania dotychczasowego układu. Do momentu prawomocnego zatwierdzenia układu dłużnik powinien zatem spłacać wierzycieli tak, jak to robił dotychczas.

Uchylenie układu

Może jednak dojść do sytuacji, w której wniosek o zmianę układu nie zostanie złożony bądź zmiana układu nie zostanie przegłosowana, a dłużnik nie będzie miał możliwości wykonania go w dotychczasowym kształcie. W tej sytuacji najprawdopodobniej złożony zostanie wniosek o uchylenie układu. Legitymację do złożenia takiego wniosku posiadają wierzyciel, dłużnik, nadzorca wykonania układu albo inna osoba, która z mocy układu jest uprawniona do wykonania lub nadzorowania wykonania układu.

Uchylenie układu doskonale obrazuje skutki, jakie ma samo zatwierdzenie układu – w tym przypadku bowiem wierzyciele mają prawo do dochodzenia od dłużnika swoich wierzytelności w pierwotnej wysokości z pomniejszeniem o sumy, które otrzymali już w trakcie wykonania układu. Należy zatem podkreślić, że samo zatwierdzenie układu nie powoduje umorzenia zobowiązań, gdyż układ należy jeszcze wykonać. Istnieją pewne spory doktrynalne, czy jeśli układ zostanie wykonany w całości wobec jednej grupy, to czy wierzyciele ci również mają prawo do dochodzenia wierzytelności w pierwotnej wysokości. Chodzi np. o sytuację, w której dłużnik spłacił zgodnie z propozycjami jedną grupę wierzycieli, przeznaczając na ich zaspokojenie 50 proc. wierzytelności układowej, a pozostałe 50 proc. ulec miało umorzeniu, natomiast

nie wykonał w całości układu wobec innych grup. Opowiedzieć należy się jednak za poglądem, że w takiej sytuacji również ci wierzyciele, wobec których układ został wykonany, odzyskują prawo do dochodzenia wierzytelności w pierwotnej wysokości (a więc co do pozostałych 50 proc. zaspokojenia, które mieli otrzymać). Dopiero jeśli układ zostanie wykonany wobec wszystkich grup, dłużnik, a także nadzorca wykonania układu albo inna osoba, która z mocy układu jest uprawniona do wykonania lub nadzorowania wykonania układu, może złożyć do sądu wnioszek o wydanie postanowienia o wykonaniu układu. Postanowienie to formalnie potwierdza wykonanie układu w pełni, a więc całkowitą restrukturyzację zobowiązań.

Co z wierzytelnościami pominiętymi

Na etapie wykonania układu pojawiają się też sytuacje, w których niektórzy wierzyciele stwierdzają, że w spisie wierzytelności nie zostały uwzględnione wszystkie przysługujące im wierzytelności. Można się zastanawiać, czy taka wierzytelność będzie wtedy objęta układem, czy też nie. Na szczęście przepisy rozwiewają tę wątpliwość, gdyż układ wiąże także wierzycieli, których wierzytelności według ustawy są objęte układem, chociażby nie zostały umieszczone w spisie wierzytelności.

Nieco inną sytuacją jest ta, kiedy wierzyciel w ogóle nie został ujawniony przez dłużnika w ramach postępowania. W tej sytuacji, jeśli wierzyciel uczestniczył w postępowaniu restrukturyzacyjnym, to również zostanie objęty układem. Jeśli jednak dłużnik nie ujawnił wierzyciela (niezależnie, czy zrobił to celowo), a wierzyciel nie był uczestnikiem postępowania, to dłużnik będzie musiał zaspokoić tego wierzyciela w pełni – bez względu na postanowienia układu.

Wpływ na zabezpieczenia hipoteką

Krótko należy się także odnieść do wpływu układu na zabezpieczenia wierzytelności dokonane na majątku dłużnika (np. w postaci hipoteki).

► **Jeśli wierzyciel nie wyraził zgody na objęcie takiej wierzytelności układem** (w sytuacji, w której konstrukcja propozycji układowych nie pozwalała na przymusowe objęcie takiego wierzyciela układem), to układ nie narusza praw wierzyciela wynikających z takiego zabezpieczenia.

► **Jeśli wierzyciel wyraził zgodę na objęcie układem**, to zabezpieczenia w postaci hipoteki pozostają w mocy, z tym że zabezpieczają one wierzytelność w wysokości i na warunkach płatności określonych w układzie.

W obrocie zdarzają się też sytuacje, kiedy wierzytelność zabezpieczana jest nie na majątku dłużnika, a osobą trzecią, albo osoba taka poręcza za dług. Wierzyciel posiadający takie zabezpieczenie jest w stosunkowo dobrej sytuacji, gdyż może żądać od takiej osoby trzeciej zaspokojenia w pełnej wysokości, niezależnie od postanowień układu. Również dłużnik może się w tym wypadku czuć komfortowo, nawet bowiem jeśli osoba trzecia zaspokoi takiego wierzyciela w całości, to będzie ona mogła domagać się od dłużnika zwrotu jedynie w takiej wysokości, jaka należna była wierzycielowi zabezpieczonemu zgodnie z postanowieniami układu.

Problem z ochroną członków zarządu przed odpowiedzialnością za skutki niewypłacalności

Podjęcie w porę działań restrukturyzacyjnych ma na celu nie tylko ochronę przed upadłością, lecz chronić ma także przed odpowiedzialnością za niezłożenie wniosku upadłościowego w terminie. Po wejściu nowych przepisów powstało pytanie: czy otwarcie uproszczonej restrukturyzacji w wersji 2.0 chroni przed odpowiedzialnością za skutki niewypłacalności?

Co do zasady przedsiębiorcy obowiązani są złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości w terminie 30 dni od dnia powstania stanu niewypłacalności rozumianego jako utrata zdolności do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych. Powyższy obowiązek nabiera szczególnego znaczenia dla członków zarządu spółek kapitałowych (a więc: spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, prostej spółki akcyjnej oraz spółki akcyjnej). Przepisy skonstruowane są w taki sposób, że jeśli taki wniosek nie zostanie złożony w terminie, to członkowie zarządu mogą ponieść z tego tytułu odpowiedzialność za zobowiązania spółki.

Co mówią przepisy

Najbardziej znanym przepisem, który statuuje taką odpowiedzialność, jest art. 299 ustawy z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1526; ost.zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 2052; dalej: k.s.h.). Zgodnie z nim w przypadku bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce członkowie zarządu odpowiadają solidarnie (a więc razem ze spółką) za jej zobowiązania. Członek zarządu może jednak uwolnić się od tej odpowiedzialności, jeżeli wykaże, że:

■ we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym samym czasie wydano postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego

albo o zatwierdzeniu układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu, albo że

- niezłożenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło nie z jego winy, albo że
- mimo niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewydania postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo niezatwierdzenia układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu wierzyciel nie poniósł szkody.

Analogicznie ustawodawca uregulował odpowiedzialność członków zarządu w ramach funkcjonującej od niedawna prostej spółki akcyjnej, przy czym odpowiedzialność ta dotyczy także członków rady dyrektorów, jeżeli zostanie ona ustanowiona w spółce.

Nieco inaczej kreuje się odpowiedzialność członków zarządu spółki akcyjnej, kodeks spółek handlowych nie przewiduje bowiem w tym wypadku przepisów o brzmieniu przywołanym powyżej. Jednak także zarząd spółki akcyjnej nie może czuć się bezpiecznie w obliczu niewypłacalności spółki. Odpowiedzialność taką członkowie zarządu ponoszą na podstawie art. 21 prawa upadłościowego jako odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wskutek niezłożenia wniosku upadłościowego w terminie, chyba że nie ponoszą w tym zakresie winy. Osoby te mogą jednak uwolnić się od odpowiedzialności, w szczególności jeżeli wykażą, że w terminie złożenia wniosku otwarto postępowanie restrukturyzacyjne albo zatwierdzono układ w postępowaniu o zatwierdzenie układu.

Kolejnym przepisem, na podstawie którego można przypisać członkom zarządu spółek kapitałowych odpowiedzialność za niezłożenie wniosku upadłościowego w terminie, jest art. 116 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1540; ost.zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 2076). Przepis ten reguluje odpowiedzialność za zaległości podatkowe spółki, jednak nieco odmiennie podchodzi do możliwości uwolnienia się od poniesienia tej odpowiedzialności. Brak jest tam bowiem przesłanki, która nie pozwala na obciążenie odpowiedzialnością członka zarządu w sytuacji, w której mimo niezłożenia wniosku upadłościowego bądź braku otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub też zatwierdzenia układu w postępowaniu o zatwierdzenie układu wierzyciel nie poniósł szkody. Jest to zatem odpowiedzialność surowsza. Na tej samej zasadzie członek zarządu może odpowiadać za należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne.

Do plejady przepisów dotyczących odpowiedzialności za skutki niewypłacalności należy dodać także możliwość poniesienia odpowiedzialności karnej na podstawie art. 586 kodeksu spółek handlowych, a także art. 373 prawa upadłościowego, na podstawie którego można orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej oraz innych funkcji w podmiotach gospodarczych (w tym funkcji reprezentanta spółki). W tym ostatnim przypadku sąd może jednak oddalić wnioszek o orzeczenie zakazu, jeżeli złożono wniosek o otwarcie (wystarczy samo złożenie wniosku) przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego lub postępowania sanacyjnego, a rozmiar pokrzywdzenia wierzycieli jest nieznaczny.

Przywołanie powyżej podstaw odpowiedzialności członków zarządu miało na celu wykazanie pewnej zasady dotyczącej możliwości uchylenia się od odpowiedzialności związanej z niewypłacalnością. Właściwie w każdym przypadku, w którym pojawia się możliwość jej poniesienia, członek zarządu może się od niej uwolnić, jeżeli w porę otwarto postępowanie restrukturyzacyjne. Różnica pomiędzy „otwarcie” postępowania a „złożenie” wniosku ma tu naprawdę ogromne znaczenie. Przed odpowiedzialnością członków zarządu chroni bowiem już samo złożenie wniosku upadłościowego w terminie, natomiast w przypadku postępowań restrukturyzacyjnych ustawa wymaga, aby w terminie na złożenie wniosku upadłościowego doszło już do otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego albo zatwierdzenia układu w postępowaniu o zatwierdzenie układu. Biorąc pod uwagę realne terminy na rozpoznanie wniosków restrukturyzacyjnych, trudno jest uzyskać takie postanowienie w terminie 30 dni od zaistnienia stanu niewypłacalności (ponadto wniosek taki może zostać przez sąd oddalony). W praktyce przyjęło się zatem, że dłużnicy składają do sądu dwa wnioski – wniosek upadłościowy, w celu uchylenia się od odpowiedzialności przez członków zarządu, oraz wniosek o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego, który ma pierwszeństwo rozpoznania przed wnioskiem upadłościowym.

Specyfika postępowania o zatwierdzenie układu

Jeśli chodzi o postępowanie o zatwierdzenie układu, to wymogi są tu nawet jeszcze dalej idące – samo wszczęcie tego postępowania poprzez zawarcie umowy z nadzorcą układu i wyznaczenie dnia układowego nic w zakresie ochrony nie dają. Konieczne jest bowiem przeprowadzenie procedury głosowania nad układem, przyjęcie układu, złożenie do sądu wniosku o jego zatwierdzenie i w końcu uzyskanie pozytywnego rozstrzygnięcia sądu w tym zakresie.

W przypadku uproszczonej restrukturyzacji obowiązującą do 30 listopada 2021 r. ustawodawca zdecydował się ten problem rozwiązać bardzo korzystnie dla osób, na których ciąży obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. W art. 24 tarczy 4.o, w której to zawarto przepisy o uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym, wprost wskazał, że już samo obwieszczenie o otwarciu uproszczonego postępowania o zatwierdzenie układu w terminie na złożenie wniosku upa-

